

Valiokuntaneuvos Marja Lahtinen, Eduskunnan sivistysvaliokunnan sihteeri

Valiokuntaneuvos Jonna Berghäll, Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan apulaissihteeri

Kehitysvammaliiton Oppimateriaalikeskus Opikkeen rahoituksen tarve vuodelle 2025

TILANNEKUVA

Kehitysvammaliitto ry:n oppimateriaalikeskus Opike kehittää ja tuottaa selkokielistä oppimateriaalia kehitysvammaisille ja muille runsaasti tukea tarvitseville oppijoille ainoana Suomessa. Kehitysvammaliitolle on ilmoitettu, että Opikkeen rahoitus päättyy 31.12.2024, kun sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA lopettaa tukensa. STEA on tukenut Kehitysvammaliiton Oppimateriaalikeskus Opikkeen toimintaa tänä vuonna 315 000 eurolla. Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa on käyty neuvotteluja korvaavasta rahoituksesta, mutta ratkaisua ei ole toistaiseksi löydetty.

Opikkeen oppimateriaalit ovat välttämättömiä yhdenvertaisen oppimisen takaamiseksi kehitysvammaisille lapsille ja nuorille. Ilman pedagogisesti räätälöityjä oppimateriaaleja heidän oppivelvollisuutensa ei toteudu ja peruskoulun suorittaminen, toisen asteen koulutukseen siirtyminen, työllistyminen ja yhdenvertainen osallisuus yhteiskunnassa ovat vaarassa. Kaikista perusopetuksen oppilaista 10 % opiskelee erityisen tuen piirissä (62 000 oppijaa v. 2023), lisäksi ammatillisessa erityisopetuksessa opiskelee noin 30 000 opiskelijaa (www.vipunen.fi).

Kehitysvammaliiton Opike on ainoa taho Suomessa, joka tuottaa suomeksi selkokielistä oppimateriaaleja kehitysvammaisille ja muille runsaasti tukea tarvitseville lapsille.

Oppimateriaalien kehitysprosessi on pitkä ja vaativa. Se edellyttää vahvaa ammattitaitoa ja tiivistä yhteistyötä opetushenkilöstön ja kehitysvammaisten oppilaiden kanssa.

Oppimateriaalien tuotanto tälle kohderyhmälle on kaupallisesti kannattamatonta pienten painosmäärien vuoksi.

Kehitysvammaliiton Oppimateriaalikeskuksen toiminnalle tulee saada pysyvä rahoitus kehitysvammaisille henkilöille suunnatun oppimateriaalituotannon turvaamiseksi.

Vuodelle 2025 valtion avustuksen tarve on 315 000 euroa ja sitä seuraaville vuosille 400 000 euroa. Rahoitus on välttämätöntä yhdenvertaisuuden ja koulutuksellisen tasa-arvon varmistamiseksi.

Mihin tarkoitukseen rahoitusta haetaan?

Rahoitusta haetaan Kehitysvammaliiton oppimateriaalikeskus Opikkeelle kehitysvammaisten ja muiden runsaasti oppimisen ja ymmärtämisen haasteita omaavien henkilöiden oppimisen, tukemiseen saavutettavien oppimateriaalien kehittämisen, tuottamisen ja jakamisen avulla. Yksikön henkilöstöresurssi on noin 5 henkilötyövuotta.

Rahoituksen avulla tuotetaan heille saavutettavia selkokielistä oppi-, tieto- ja kaunokirjoja sekä tukimateriaaleja perus- ja toisen asteen opetukseen. Lisäksi tuotetaan menetelmäkirjoja ja

oheismateriaalia, joiden avulla opetuksen ammattilaiset voivat tukea kohderyhmän oppimista, vuorovaikutusta, arjen taitoja ja osallisuutta yhteiskunnassa.

Materiaalit kehitetään tiiviissä yhteistyössä kehitysvammaisten henkilöiden ja ammattilaisten kanssa. Ne julkaistaan kohderyhmälle sopivissa muodoissa. Opikkeen erityisosaaminen ja materiaalien kehittäminen kohderyhmien kanssa takaavat niiden soveltuvuuden.

Rahoituksella turvataan Opikkeen toiminnan jatkuminen.

TOIMINNAN TAVOITTEET JA TULOKSET VUONNA 2025

TAVOITE 1. Opikkeen tuottama ja kehittämä selkokielineen oppi-, tieto- ja kaunokirjallisuus lisäävät kehitysvammaisten ja muiden runsaasti tukea oppimisessa ja ymmärtämisessä tarvitsevien ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia oppia ja saada tietoa.

Opike tuottaa matematiikan perustaitojen harjoitteluun tarkoitetun materiaalin – painettu kirja ja sähköinen tukimateriaali – yhdessä tekijöiden, taittajan ja kuvittajan kanssa. Valmiit materiaalit vahvistavat kohderyhmään kuuluvien oppijoiden matematiikan perustaitoja, kuten matematiikan käsitteiden ja lukumäärien ymmärtämistä.

Opike tekee selkokielisten äänikirjojen tuotantoa käynnistämällä Päivänselvää-sarjan kirjojen äänitystuotannon ja testauksen kahden erityisopetuksen ryhmän kanssa.

Lukemaan oppimisessa paljon tukea tarvitseville tuotetaan ensimmäinen selkokielineen aapinen yhteistyössä erityiskoulujen ammattilaisten ja oppilaiden kanssa. Lisäksi tuotetaan luku- ja kirjoitustaidon harjoituspaketti tukemaan niiden oppilaiden taitojen kehittymistä, jotka tarvitsevat runsaasti toistoa luku- ja kirjoitustaitojen oppimisessa.

Lisäksi otetaan uusintapainoksia ja tehdään päivityksiä kysytyistä oppimateriaaleista. Materiaalit ovat myytävänä ja ladattavissa Opikkeen verkkokaupasta.

TAVOITE 2. Opikkeen materiaalit ja toiminta lisäävät ammattilaisten tietoa kehitysvammaisten ja muiden runsaasti tukea tarvitsevien lasten ja nuorten oppimisesta ja taitoa opettaa heitä.

Opettajien ja ohjaajien tueksi julkaistaan matematiikan opetusmateriaali. Materiaalista toteutetaan webinaareja, joissa avataan kehitysvammaisten lasten ja nuorten oppimisen tukemiseen liittyviä käytäntöjä ja materiaalin käyttöön liittyviä kysymyksiä.

Tieto lukemaan oppimisen haasteista ja oppimista tukevista materiaaleista on hajallaan. Opike kokoaa lukemisen oppimisen vaiheista tietopaketin (Lukemisen polku), joka auttaa opettajaa ymmärtämään oppijan tuen tarpeet lukemaan harjoittelemisen eri vaiheissa. Tietopaketti tarjoaa myös keinoja ja materiaaleja oppimisen tukemiseen. Tiedon kokoamisessa hyödynnetään alan asiantuntijoita. Tietopaketista toteutetaan kaksi webinaaria, joissa avataan lukemisen tukemiseen liittyviä käytäntöjä.

Materiaaleista ja toiminnasta viestitään tapahtumissa ja messuilla, uutiskirjein, suorakampanjoin ja Opikkeen sosiaalisen median kanavissa.

TAVOITE 3. Opikkeen materiaalit lisäävät ammattilaisten taitoa tukea kehitysvammaisten nuorten opiskelua toisen asteen työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa TELMA-koulutuksessa.

Ammatillisen erityisopetuksen työhön ja itsenäisen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA) käytettävä oppimateriaali on yleensä opettajien tai ohjaajien itsensä koostamaa. Valmista opetuksen materiaalia ei ole, mikä asettaa koulutukseen osallistuvat henkilöt eriarvoiseen asemaan tietojen ja taitojen oppimisessa.

Opike käynnistää uuden materiaalin kehitystyön TELMA-opettajille, -ohjaajille ja -opiskelijoille. Materiaali tarjoaa työkaluja, joilla tuetaan opiskelijaa orientoitumaan opintoihin, vahvistamaan opiskeluvalmiuksiaan ja ammatillista toimintakykyään sekä valmentautumaan työelämään.

Sähköiseen materiaalikokonaisuuteen tuotetaan TELMA-koulutuksen keskeisiä tekstisisältöjä, harjoituksia ja vinkkejä, joita ammattilaiset voivat hyödyntää opetus- ja ohjaustyössään. Selkokielen materiaalin tuotantoa varten perustetaan ammattilaisista työryhmä, joka osallistuu materiaalin arviointiin. Lisäksi toteutetaan materiaalin testausta kehitysvammaisten opiskelijan kanssa. Työskentely jatkuu materiaalin ulkoasun suunnitteluna ja julkaisuna 2026.

Toiminnan tulosten seuranta ja arviointi

Arviointi ja seuranta ovat kiinteä osa Opikkeen toimintaa. Oppimateriaalipäätökset tehdään kentän palautteen, kohderyhmän tarpeiden, opetussuunnitelman tavoitteiden ja olemassa olevan materiaalin arvioinnin pohjalta. Tuotantovaiheessa kehittäminen, testaus ja arviointi yhdessä vapaaehtoisten kehitysvammaisten ja ammattilaisten kanssa takaa, että materiaalista tulee aidosti saavutettava ja hyödyllinen kohderyhmälleen.

Opike kerää palautetta materiaaleista ja niiden hyödyistä ammattilaisilta vuosittaisella kyselyllä, haastatteluilla alan tapahtumissa sekä sosiaalisen median koostepalautteista. Lisäksi seurataan myytyjen materiaalien ja varastoarvojen kehitystä kuukausittain. Uusintapainospäätökset arvioidaan tarkasti kannattavuuden ja kohderyhmän tarpeiden mukaan. Palautetta hyödynnetään sekä uusien että työn alla olevien materiaalien suunnittelussa ja kehittämisessä.

Onko toiminnassa merkittäviä muutoksia edellisvuoteen verrattuna?

Opikkeen rahoituksesta on vastannut Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. STEA on ilmoittanut, että toiminnan rahoitus lakkaa 31.12.2024 ja toiminnalle tulee löytyä korvaava rahoitus.

Opikkeen riittävä ja jatkuva rahoitus tulee turvata, jotta kehitysvammaisilla ja muilla runsaasti tukea tarvitsevilla lapsilla ja nuorilla on käytettävissä heille tarpeelliset, pedagogisesti soveltuvat oppimateriaalit. Ilman jatkuvaa, valtion tukemaa rahoitusta näiden ihmisten yhdenvertaiset mahdollisuudet saada tietoa ja oppia eivät toteudu oppivelvollisuuslain (1214/2020) tavoitteen mukaisesti. Oppivelvollisuuslain tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti.

Tulemme mielellämme kuultavaksi valiokuntaan.

Lisätietoja

Susanna Hintsala, toiminnanjohtaja, Kehitysvammaliitto ry
p. 040 741 6179, susanna.hintsala@kvl.fi

Eija Roisko, Opikkeen johtaja, Kehitysvammaliitto ry
p. 040 590 3801, eija.roisko@kvl.fi